

Bruksela, 7 lipca 2026 r.
(OR. en)

11410/26

AGRI 566
AGRIORG 91

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	7 lipca 2026 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2026) 355 final
Dotyczy:	Plan działania na rzecz odporności, autonomii strategicznej i i zrównoważoności unijnego systemu białka

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2026) 355 final.

Zał.: COM(2026) 355 final

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 7.7.2026 r.
COM(2026) 355 final

Plan działania

**na rzecz odporności, autonomii strategicznej i i zrównoważoności unijnego systemu
białka**

Europa jest na rozdrożu. W szybko zmieniającym się świecie, w obliczu rosnącej niepewności konieczne są odważne działania w celu pobudzenia naszej konkurencyjności gospodarczej przy jednoczesnym zwiększeniu naszej autonomii strategicznej. Z uwagi na fakt, że bezpieczeństwo i odporność znajdują się w centrum programu politycznego, europejski model wzrostu gospodarczego znajduje się pod coraz większą presją, kluczowe zależności gospodarcze zmieniają się w podatność na zagrożenia geopolityczne.

W tym kontekście obecne zależności od przywożonych środków produkcji, takich jak nawozy, pasze i energia, **stanowią nie tylko zagrożenie dla naszego bezpieczeństwa żywnościowego, ale również poważne podatności mające wpływ na naszą odporność**. Zmniejszenie tych strategicznych zależności ma zatem kluczowe znaczenie dla unijnego programu gotowości i bezpieczeństwa. Aby zagwarantować umocnienie przez UE zarówno jej bezpieczeństwa wewnętrznego, jak i zewnętrznego, konieczne są wspólne działania wszystkich zainteresowanych stron ⁽¹⁾.

Duża zależność UE od dostaw białka do produkcji paszy z ograniczonej liczby miejsc pochodzenia nie tylko sprawia, że nasz system rolno-spożywczy jest podatny na wahania na rynku światowym, ale także wpływa na zdolność do ograniczania ryzyka w łańcuchach dostaw i ogranicza postępy w transformacji w stronę modelu zrównoważonego.

Jak zapowiedziano w Wizji dla rolnictwa i żywności ⁽²⁾, Komisja **opracowała niniejszy kompleksowy plan**, aby sprostać tym wyzwaniom. Łączy on politykę, badania naukowe i praktyczne wysiłki w celu stworzenia bardziej autonomicznego i zrównoważonego systemu białka w UE, przy jednoczesnym zdywersyfikowaniu źródeł przywozu. Dywersyfikacja źródeł białka stanowi odpowiedź na apel polityczny przywódców UE zawarty w **Deklaracji wersalskiej** ⁽³⁾ z 2022 r. o zwiększenie unijnej produkcji białek roślinnych oraz apel Parlamentu Europejskiego zawarty w rezolucji z 2023 r. w sprawie europejskiej strategii w zakresie białka ⁽⁴⁾.

Zwiększenie zrównoważonej produkcji białka roślinnego w UE wymaga znalezienia odpowiednich zachęt do rozwoju zarówno podaży, jak i popytu, co stanowi kluczowy krok dla UE na drodze do osiągnięcia postępów w zakresie **odporności na wyzwania związane z transformacją** potrzebnej na kontynencie. Odporny i zrównoważony system białka nie tylko przyczyni się do realizacji celów UE w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego i energii, ale również stworzy nowe możliwości na obszarach wiejskich, ułatwi osiągnięcie celu neutralności klimatycznej do 2050 r. i przyspieszy realizację celów określonych w niedawnej unijnej strategii dotyczącej biogospodarki ⁽⁵⁾ i planie działania w sprawie nawozów ⁽⁶⁾.

Przejście na **odporny i zrównoważony system białka** wymaga **lepszej koordynacji polityki** mającej na celu:

- zwiększenie otwartej **strategicznej autonomii** w drodze rozszerzenia **zrównoważonych dostaw białka w UE** dzięki zachętom dla **rolników** do wprowadzania zróżnicowanych systemów produkcji

⁽¹⁾ Komisja Europejska, *Sprawozdanie dotyczące prognozy strategicznej Odporność 2.0: wzmocnić UE, aby rozwijała się wśród zawirowań i niepewności*, COM(2025) 484 final.

⁽²⁾ Komisja Europejska, *Wizja dla rolnictwa i żywności Wspólne kształtowanie unijnego sektora rolnego i spożywczego, atrakcyjnego dla przyszłych pokoleń*, COM(2025) 75 final.

⁽³⁾ Rada Unii Europejskiej, *Rada ds. Rolnictwa i Rybołówstwa – Białka: dostawy, produkcja i zrównoważoność, 14 lipca 2025 r.*; Rada Europejska, *Deklaracja wersalska, 10 i 11 marca 2022 r.*

⁽⁴⁾ Parlament Europejski, *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 października 2023 r. Europejska strategia w zakresie białka (2023/2015(INI))*.

⁽⁵⁾ Komisja Europejska, *Strategiczne ramy konkurencyjnej i zrównoważonej biogospodarki UE*, COM(2025) 960 final.

⁽⁶⁾ Komisja Europejska, *Plan działania w sprawie nawozów: partnerstwo na rzecz zapewnienia dostępności, przystępności cenowej i autonomii strategicznej w zakresie produkowanych w UE nawozów*, COM(2026) 310 final.

o zmniejszonym zapotrzebowaniu na nawozy, co umożliwi rolnikom uprawę zdrowych i odpornych roślin białkowych;

- zwiększenie **odporności, konkurencyjności i gotowości** szerszego systemu białka w UE, w tym przemysłu paszowego, w drodze rozwijania **badania naukowych i innowacji oraz zwiększania skali inwestycji**;
- wzmocnienie łańcuchów wartości białka w UE w drodze zwiększenia **atrakcyjności rynku i pobudzania popytu** oraz propagowania korzystania z lokalnych rozwiązań i krótkich łańcuchów dostaw.

Taka koordynacja polityki przyczyni się do osiągnięcia celów UE w zakresie **obiegu zamkniętego, klimatu i energii**, co stworzy dodatkowe zachęty i uzasadnienia biznesowe dla rolników do dywersyfikowania źródeł białka.

W niniejszym planie określono najważniejsze fakty, wskazano punkty charakteryzujące się potencjałem zmiany i zaproponowano działania w całym łańcuchu dostaw służące osiągnięciu tego celu. Stanowi on uzupełnienie **strategii dotyczącej produkcji zwierzęcej** przyjętej 7 lipca 2026 r. Chociaż sektory rybołówstwa i akwakultury są ważnym źródłem i użytkownikiem białka w unijnym systemie żywnościowym i paszowym, nie są one objęte niniejszym planem.

1. Zaopatrzenie w białko roślinne w UE

W UE funkcjonuje jeden z najbardziej konkurencyjnych i zrównoważonych systemów produkcji rolnej na świecie. Atut ten jest jednak ograniczony zależnością od przywozu pasz o wysokiej zawartości białka. Wsparcie w ramach wspólnej polityki rolnej (WPR) zwiększyło krajowe dostawy białka roślinnego, zarówno do użytku paszowego, jak i spożywczego, ale istnieje możliwość ich dalszego wzmocnienia, choć z pewnymi ograniczeniami naturalnymi i strukturalnymi.

Produkcja unijna jest oparta w dużej mierze na paszy objętościowej i zbożach, z ograniczonym udziałem roślin białkowych

UE produkuje znaczną ilość białka roślinnego, ale głównie w postaci paszy objętościowej i zbóż, tj. **produktów o niskiej lub średniej zawartości białka**. W roku gospodarczym 2025–2026 UE wyprodukowała około **67 mln ton białka roślinnego** ⁽⁷⁾, z czego **pasza objętościowa** stanowiła około 31 mln ton białka, a **zboża** – około 29 mln ton ⁽⁸⁾ (rys. 1) ⁽⁹⁾. Użytki zielone odpowiadają za ponad połowę paszy objętościowej. W latach 2025–2026 produkcja **roślin bogatych w białko** ⁽¹⁰⁾ w UE wyniosła 7,2 mln ton białka, przy czym w ciągu ostatnich dwudziestu lat wartość ta znacznie wzrosła. Produkcja białka z **roślin strączkowych uprawianych na nasiona** osiągnęła 1,3 mln ton w latach 2025–2026 ⁽¹¹⁾. Chociaż stanowi to niewielki udział w całkowitej wielkości, produkcja ta wzrosła w latach 2021–2026 o 53 % w porównaniu z latami 2011–2016.

⁽⁷⁾ Szacunki Komisji oparte na bilansach zbóż i nasion oleistych w UE oraz bilansie pasz w UE.

⁽⁸⁾ Pasza objętościowa to trawa, kiszonka z kukurydzy, pastewne rośliny motylkowe i susz paszowy.

⁽⁹⁾ Dane statystyczne zawarte w niniejszym dokumencie przedstawiono bardziej szczegółowo w materiałach informacyjnych dostępnych pod adresem: [*Zmniejszenie deficytu białka roślinnego w Unii Europejskiej – rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich*](#).

⁽¹⁰⁾ Rośliny bogate w białko definiuje się jako rośliny uprawne o zawartości białka przekraczającej 15 %, tj. nasiona oleiste i rośliny białkowe.

⁽¹¹⁾ Rośliny strączkowe uprawiane na nasiona to groch siewny, bób, łubin i inne rośliny białkowe.

		<i>Białko roślinne (w mln ton)</i>		<i>Udział</i>	
Pasza objętościowa		30,6		45,5 %	
Rośliny zbożowe		29,4		43,7 %	
Nasiona oleiste (z wyłączeniem nasion soi)		5,0		7,5 %	
Rośliny białkowe	Rośliny strączkowe uprawiane na nasiona	2,2	1,3	3,3 %	1,9 %
	Nasiona soi		0,9		1,4 %
Ogółem		67,2		100 %	

Rys. 1: Produkcja białka roślinnego w UE w roku gospodarczym 2025–2026

Źródło: DG AGRI – Bilanse.

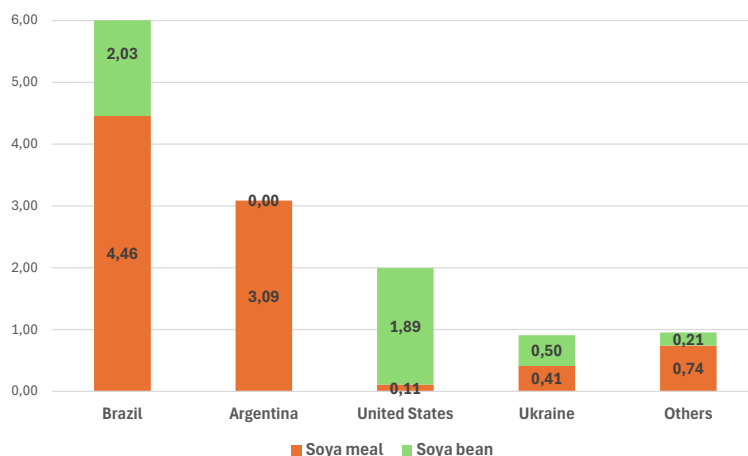
Należy zauważyć, że przejście na więcej roślin białkowych o wyższej zawartości białka niż inne rośliny uprawne miałyby jedynie ograniczony wpływ na ogólny bilans surowego białka roślinnego ze względu na ich stosunkowo niższe plony. Zwiększenie udziału roślin białkowych w zmianowaniu upraw mogłoby jednak ograniczyć emisje gazów cieplarnianych dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na nawozy, których produkcja i stosowanie powodują emisję tych gazów.

Zwiększoną produkcję roślin bogatych w białko w UE przypisuje się głównie wsparciu udzielanemu w ramach WPR oraz unijnym programom **badan naukowych i innowacji** w dziedzinie rolnictwa, zgodnie ze sprawozdaniem Komisji z 2018 r. ⁽¹²⁾. Jak podkreślono w planie działania w sprawie nawozów, **fakt, że rośliny białkowe są roślinami wiążącymi azot** ⁽¹³⁾, pomaga zmniejszyć zapotrzebowanie na nawozy, co jest kluczowym czynnikiem zwiększającym produkcję, zwłaszcza w kontekście rosnących kosztów i napięć w łańcuchach dostaw nawozów.

⁽¹²⁾ Komisja Europejska, [*Sprawozdanie w sprawie rozwoju produkcji białek roślinnych w Unii Europejskiej \(COM\(2018\) 757 final\)*](#).

⁽¹³⁾ W tym sprawozdaniu rośliny białkowe oznaczają rośliny motylkowate (w tym nasiona soi). Należy zauważyć, że nasiona soi są czasami uznawane za nasiona oleiste, ale nie w niniejszym sprawozdaniu.

Przywóz do UE zdominowała soja z obu Ameryk, potencjał ma również soja z Ukrainy

Rys. 2: Pochodzenie przywożonego białka sojowego w roku gospodarczym 2024–2025 (w mln ton białka surowego)

Źródło: DG AGRI – 2024/2025.

UE przywozi rośliny bogate w białko, głównie w postaci nasion soi i śruty sojowej. Odpowiadały one za około 13,4 mln ton całkowitego przywozu białka w latach 2024–2025, wyprodukowanego na około 13 mln hektarów w państwach niebędących członkami UE, głównie w Stanach Zjednoczonych i Brazylii, a także w Argentynie w odniesieniu do śruty sojowej.

Sąsiedztwo UE oferuje konkretne możliwości dywersyfikacji tradycyjnej zależności UE od głównych eksporterów nasion soi. Ukraina produkuje 13,5 mln ton białka roślinnego, z czego 60 % jest wywożone. Oznacza to, że Ukraina mogłaby odgrywać większą rolę w przywozie białka roślinnego do UE. W przypadku przyszłego przystąpienia mogłoby to zmniejszyć deficyt handlowy UE z 13,9 mln ton do 4,7 mln ton i zwiększyć samowystarczalność UE w zakresie białka roślinnego z 76 % do 86 %. Ponadto Ukraina zwiększyła swoją rolę strategicznego partnera UE, podwajając swoje moce produkcyjne w zakresie nasion soi w latach 2024–2025 w porównaniu z latami 2021–2022, pomimo zakłóceń spowodowanych rosyjską wojną napastniczą. Potencjał przywozu z Bałkanów Zachodnich jest mniejszy, biorąc pod uwagę, że niektórzy tradycyjni producenci w tych krajach przestali być eksporterami nasion soi i stali się zależni od jej przywozu, co było spowodowane zwiększoną konsumpcją krajową i niższymi plonami.

2. Zapotrzebowanie na białko w UE

Zapotrzebowanie na białko w Europie wynika z potrzeb sektora produkcji zwierzęcej dotyczących pasz, z preferencji konsumentów w odniesieniu do żywności i z zastosowań związanych z pojawiającymi się potrzebami w zakresie obiegu zamkniętego i bioenergii.

Pasze dla zwierząt

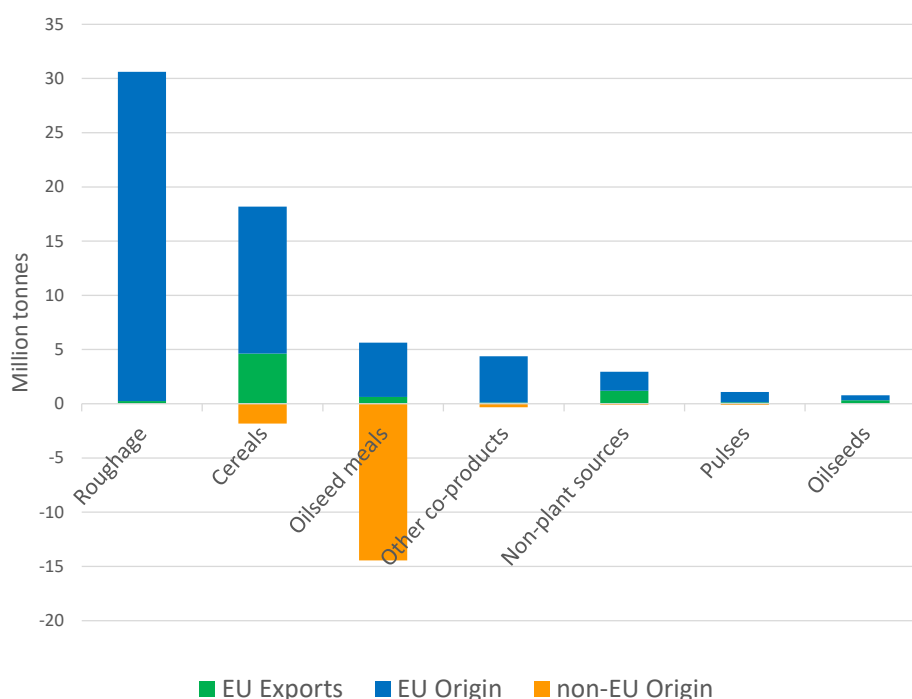
Zwierzęta gospodarskie odpowiadają, wraz z roślinami uprawnymi produkowanymi na paszę, za ponad połowę całkowitej produkcji rolnej (59 % w 2024 r. ⁽¹⁴⁾). W 2025 r. wartość wywozu osiągnęła 55 mld

⁽¹⁴⁾ Odpowiada to dochodowi pierwotnemu generowanemu zarówno z produkcji zwierzęcej (45 %), jak i z produkcji roślin uprawnych wykorzystywanych jako pasza (14 %).

EUR, co wygenerowało nadwyżkę handlową w wysokości 39 mld EUR. Sektor produkcji zwierzęcej jest również **największym użytkownikiem białka roślinnego w UE**.

Unijny sektor produkcji zwierzęcej wykorzystuje rocznie **74 mln ton** białka w charakterze paszy⁽¹⁵⁾. Około 26 % z tej liczby pochodzi z przywozu, ale biorąc pod uwagę, że z UE wywożony jest również ekwiwalent 9 % białka w produktach z roślin uprawnych lub współproduktach, **zależność netto od przywozu białka** wynosi 15 % całkowitego zużycia paszy (tj. około 13 mln ton białka).

Za tą zagregowaną wartością skrywają się różnice według rodzaju paszy (Rys. 33). UE jest w dużej mierze samowystarczalna pod względem pasz o niskiej zawartości białka, ale w dużej mierze zależna od przywozu **pasz wysokobiałkowych (nasion oleistych i roślin białkowych)**: 74 % tych produktów wykorzystywanych w UE jest przywożonych. Dzieje się tak głównie z uwagi na białko sojowe, które w 94 % pochodzi z przywozu.

Rys. 3: Pochodzenie białka wykorzystywanego do karmienia zwierząt gospodarskich w UE i wywóz tych produktów (w mln ton białka surowego)

Źródło: DG AGRI – Bilans białka paszowego w UE – 2024/2025.

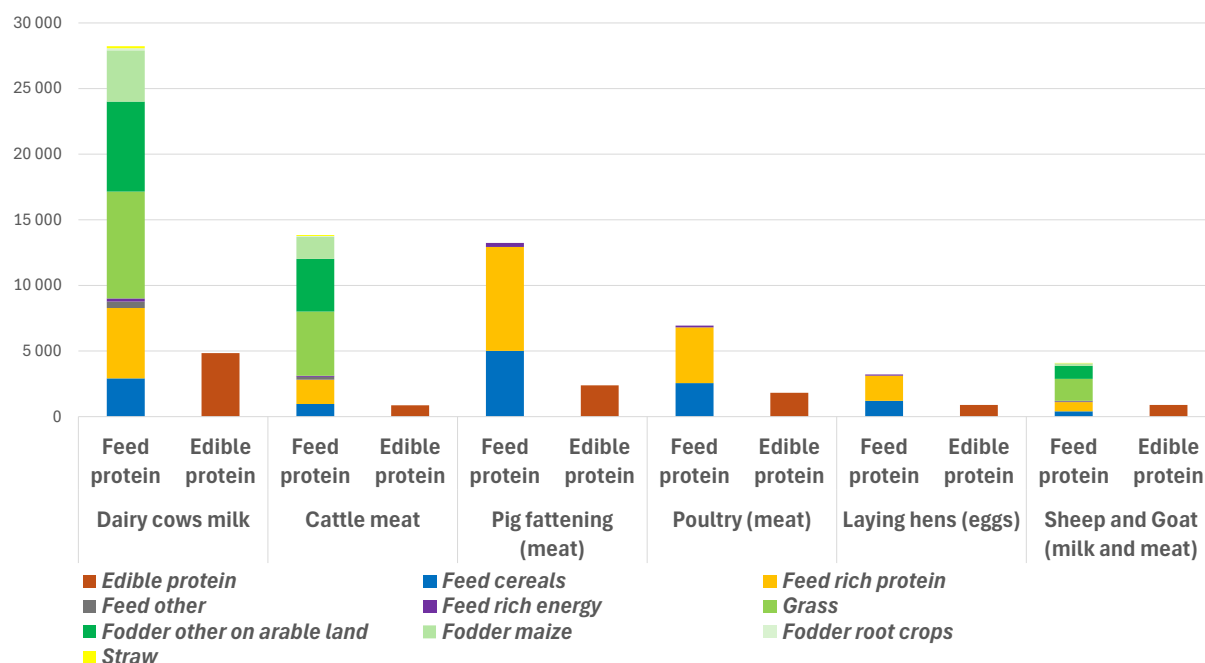
Pasza roślinna o wysokiej zawartości białka⁽¹⁶⁾ stanowi znaczną część całkowitego zużycia paszy, odpowiadając za 31 % całkowitego zużycia białka w UE (tj. 23,0 mln ton białka)⁽¹⁷⁾. Odgrywa ona kluczową rolę w szeregu systemów produkcji zwierzęcej, optymalizując ich wydajność. Zastąpienie jej alternatywami o niższej zawartości białka, które są łatwiej dostępne w UE, byłoby bardzo trudne, w szczególności pod względem powierzchni potrzebnej do uprawy w UE. Ponadto wymagałoby to starannej oceny zdolności do zastąpienia materiałów paszowych przy jednoczesnym zaspokojeniu potrzeb żywieniowych zwierząt i zależałoby od rodzaju zwierząt gospodarskich (Rys. 4). Sektory **trzody chlewnej i drobiu** są głównymi użytkownikami śrut wysokobiałkowych (odpowiadają za 66 %

⁽¹⁵⁾ Głównymi źródłami białka paszowego są pasza objętościowa (41 %), zboża (21 %), śruta sojowa (19 %) i inne śruty z nasion oleistych (9 %), a pozostałe 10 % przypada na różne inne źródła.

⁽¹⁶⁾ Zawartość białka w paszy wysokobiałkowej przekracza 30 %, jest tak np. w przypadku większości rodzajów śruty z nasion oleistych.

⁽¹⁷⁾ Z kolei 94 % pasz o niskiej i średniej zawartości białka stosowanych w UE pochodzi z UE, a UE jest wyraźnym eksporterem netto tego rodzaju produktów.

wykorzystania mieszanek paszowych ⁽¹⁸⁾ w UE), natomiast udział sektorów **mleczarskiego i wołowy** jest mniejszy (28 %).

Rys. 4: Wykorzystanie białka paszowego według rodzaju zwierząt gospodarskich w UE i wynikająca z niego produkcja białka jadalnego według rodzaju zwierząt gospodarskich w UE w 2022 r. (w tys. ton białka surowego)

Źródło: Baza danych modelu CAPRI.

Zależność od przywożonej paszy białkowej zależy w dużym stopniu od **rodzaju zwierząt gospodarskich i systemu produkcji**. Systemy bardziej intensywne opierają się na mieszankach paszowych zawierających dużą część białka, co odpowiada 25,8 mln ton białka paszowego rocznie. Mieszanki paszowe stanowią 35 % całkowitego zużycia białka przez zwierzęta gospodarskie w UE. Bardziej rozbudowane systemy hodowli przeżuwaczy, oparte na użytkach zielonych oraz lokalnie produkowanej paszy i zielonce, są w mniejszym stopniu uzależnione od przywozu niż systemy intensywne. Niektóre systemy produkcji, takie jak agroekologiczne, ekologiczne, oparte na żywieniu trawą lub na łączeniu uprawy i chowu zwierząt gospodarskich, a także oznaczenia geograficzne lub systemy zgodne z normami prywatnymi, aktywnie sprzyjają stosowaniu paszy lokalnej, zmniejszając zależność od paszy przywożonej i zakotwicząc produkcję na danym terytorium.

Na szczęblu UE udział **pasz produkowanych w gospodarstwach rolnych jest średnio ograniczony**: do około 21 % całkowitej ilości paszy w 2023 r. Jest on najwyższy w gospodarstwach utrzymujących przeżuwacze, w których uprawia się również rośliny uprawne (42 % w 2023 r.), a najniższy w wyspecjalizowanych gospodarstwach utrzymujących drób lub trzodę chlewną (7 %).

Różne systemy karmienia o różnym stopniu zależności

Sektor produkcji zwierzęcej w UE charakteryzuje się różnymi **strategiami żywieniowymi**. Intensywna produkcja zwierzęca umożliwia optymalizację żywienia poprzez karmienie precyzyjne, a także dodawanie syntetycznych aminokwasów w celu uzupełnienia paszy niskobiałkowej, enzymów lub

⁽¹⁸⁾ Mieszanki paszowe to pasza dla zwierząt wytwarzana przez zmieszanie co najmniej dwóch materiałów paszowych, z dodatkami lub bez.

dotatków paszowych zmniejszających emisje metanu. Dodatki paszowe (takie jak witaminy i aminokwasy) są jednak w dużym stopniu przywożone do UE, w szczególności z Chin, które zajmują bardzo dominującą pozycję na światowym rynku tych substancji, a w przypadku niektórych z nich nawet quasi-monopolistyczną. Unijne sektory pasz, zwierząt gospodarskich i akwakultury mają zatem bardzo ograniczone możliwości dywersyfikacji źródeł zaopatrzenia, co omówiono w dalszej części niniejszego dokumentu. Z drugiej strony ekstensywne systemy produkcji zwierzęcej, w szczególności obejmujące przeżuwacze karmione trawą, oraz systemy produkcji ekologicznej w znacznie mniejszym stopniu opierają się na paszy przywożonej, zapewniając jednocześnie korzyści dla środowiska.

Ponadto należy podkreślić, że UE jest jednym z **najbardziej efektywnych światowych producentów białka zwierzęcego pod względem emisji gazów cieplarnianych** na jednostkę produkcji ⁽¹⁹⁾. Ograniczenie produkcji zwierzęcej w UE w odosobnieniu w dużej mierze zastąpiłoby konsumpcję produktów pochodzenia zwierzęcego w UE przywozem bardziej wysokoemisyjnym, zwiększając ślad węglowy konsumpcji produktów pochodzenia zwierzęcego w UE i powodując nadmierne zakłócenia w łańcuchu wartości tych produktów w UE.

Obieg zamknięty jako zasada przewodnia

Ogólnie rzecz biorąc, białka roślinne z różnych jadalnych i niejadalnych źródeł odgrywają istotną rolę w biogospodarce o obiegu zamkniętym, w tym gdy są przekształcane przez zwierzęta gospodarskie w żywność i obornik. Chociaż niektóre uprawy wykorzystywane jako pasza są również przetwarzane do zastosowań innych niż paszowe w przemyśle, do produkcji energii lub jako żywność, nadal mogą one stanowić źródło wysokobiałkowych produktów ubocznych przeznaczonych na paszę lub żywność. Na przykład olej z nasion oleistych lub skrobię ze zbóż można oddzielić do użytku ludzkiego, przemysłowego lub energetycznego, natomiast pozostałe współprodukty o wysokiej zawartości białka można wykorzystać jako paszę dla zwierząt lub żywność. **Te współprodukty z przetworzonych upraw stanowią główne źródło białka dla zwierząt gospodarskich w UE.** Odpowiadają one za około 34 % całkowitego spożycia białka przez zwierzęta gospodarskie, co świadczy o silnym powiązaniu między łańcuchami wartości żywności, paszy, energii i przemysłu.

Polityka w zakresie bioenergii ma bezpośredni wpływ na dostępność białka przeznaczonego na paszę jako współproduktu oraz na rentowność roślin bogatych w białko w UE. Współprodukty pochodzące z produkcji energii w UE ⁽²⁰⁾ stanowią 47,2 % wszystkich śrut z nasion oleistych i 6,3 % wszystkich pasz wykorzystywanych w UE. Współprodukty przemysłu spożywczego stanowią 6 % spożycia białka przez zwierzęta gospodarskie w UE, chociaż wycofane środki spożywcze stanowią jedynie 0,7 % ze względu na ograniczenia techniczne i regulacyjne związane z bezpieczeństwem pasz. Bezpieczne wykorzystywanie białkowych współproduktów z przetwarzania żywności jako paszy mogłoby zostać rozszerzone, ponieważ przyczynia się do ograniczenia marnotrawienia żywności.

Różne poziomy wydajności białka według rodzaju zwierząt gospodarskich

Efektywność w zakresie białka w produkcji zwierzęcej można ocenić na podstawie współczynnika konwersji białka paszowego na białko zwierzęce. Sektor jaj drobiowych charakteryzuje się najwyższą efektywnością konwersji białka – do wyprodukowania 1 kg białka zwierzęcego potrzeba 3,6 kg białka paszowego, następnie jest sektor trzody chlewnej – 5,5 kg białka paszowego przypada na 1 kg białka zwierzęcego i wreszcie sektor mleka krów mlecznych – 5,8 kg białka paszowego na 1 kg białka zwierzęcego. Sektor bydła mięsnego wykorzystuje 15,9 kg białka paszowego do produkcji 1 kg białka zwierzęcego. Rosnąca względna konsumpcja mięsa drobiowego w kontekście spadku spożycia

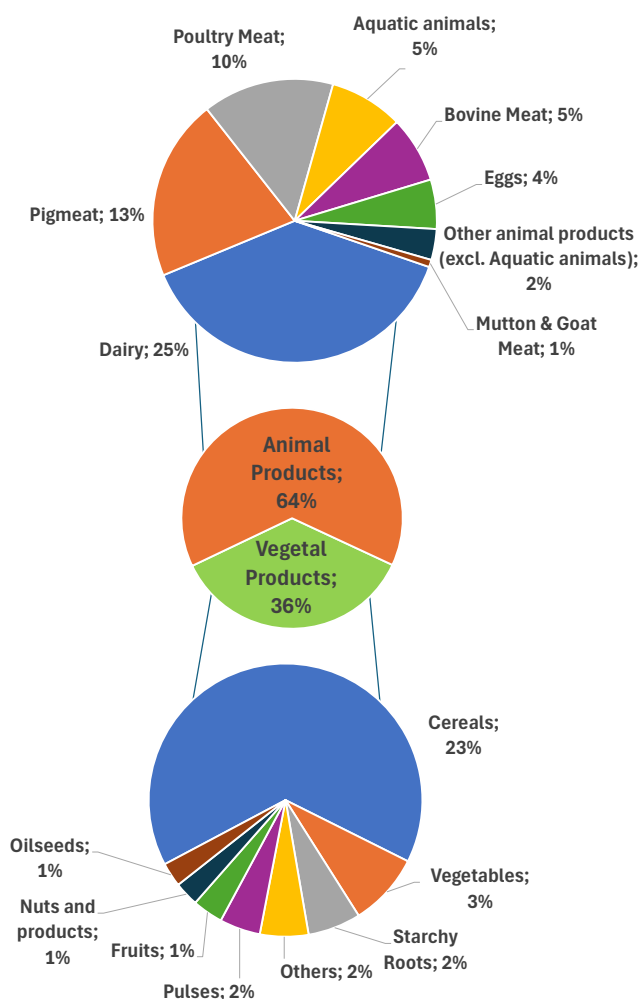
⁽¹⁹⁾ FAO Global Livestock Environmental Assessment Model (GLEAM) foodandagricultureorganization.shinyapps.io/GLEAMV3_Public/.

⁽²⁰⁾ Tj. śruty z nasion oleistych uzyskiwane z nasion soi, rzepaku i słonecznika wytłaczanych w UE do produkcji olejów wykorzystywanych do celów energetycznych.

pozostałych rodzajów mięsa mogłaby w pewnym stopniu przyczynić się do zmniejszenia zależności UE od paszy przywożonej poprzez poprawę ogólnej efektywności wykorzystania białka paszowego.

Żywność

W UE 64 % białka spożywanego przez ludzi pochodzi od zwierząt (rys. 4). Udział ten wzrasta do 67 % w USA, natomiast w Chinach białko roślinne odpowiada za 59 % spożycia białka przez ludzi. Tendencje konsumpcyjne w ostatnim dziesięcioleciu wskazują na wzrost udziału białka zwierzęcego w diecie Europejczyków, ze szkodą dla białka roślinnego ⁽²¹⁾.

Rys. 5 – Udział białka według produktów w diecie w UE

Źródło: FAO – Bilanse żywnościowe – 2023 r.

Czynniki wpływające na obecne wzorce konsumpcji obejmują: (i) tradycje i nawyki kulturowe; (ii) dochody; (iii) wygodę, reklamę i marketing; (iv) rosnące zainteresowanie żywnością bogatą w białko; (v) organizację łańcuchów dostaw; oraz (vi) względne ceny produktów roślinnych i zwierzęcych. W związku ze spadkiem spożycia mięsa (z wyjątkiem drobiu) prawdopodobnie największy względny wzrost w diecie Europejczyków będzie dotyczyć białka pochodzącego z produktów mlecznych. W przypadku białka roślinnego głównymi źródłami są zboża (23 % spożycia białka przez ludzi) oraz owoce i warzywa (4 %). Chociaż rośliny strączkowe i rośliny strączkowe uprawiane na nasiona

⁽²¹⁾ W latach 2010–2023 średnie spożycie białka zwierzęcego na osobę w UE wzrosło o 6 %, natomiast średnie spożycie białka roślinnego spadło o 4 % (FAO – Bilanse żywnościowe).

stanowią jedynie 2 % spożycia białka, uznaje się je za ważny element zróżnicowanej i zrównoważonej diety, a kilka państw członkowskich zaleca zwiększenie spożycia roślin strączkowych ⁽²²⁾).

Podobnie jak w przypadku wielu produktów spożywczych zróżnicowana dieta wnosi istotny wkład w zdrowe odżywianie. Zdywersyfikowana dieta, obejmująca mięso pochodzące od zwierząt gospodarskich hodowanych z wykorzystaniem lokalnie dostosowanych zasobów paszowych, wraz z większym spożyciem białek roślinnych z owoców, warzyw i nasion roślin strączkowych uprawianych na nasiona, mogłaby odegrać ważną rolę w przejściu na bardziej odporny i zrównoważony system żywnościowy, wspierając jednocześnie rentowne łańcuchy wartości w UE. Dieta, która charakteryzuje się wysokim udziałem żywności pochodzenia roślinnego, nie tylko zapewnia odpowiednie odżywianie i umożliwia osiągnięcie pozytywnych efektów zdrowotnych, ale przyczynia się również do realizacji celów środowiskowych i klimatycznych.

3. Roślinne i alternatywne źródła białka

W obszarze białka pojawiają się liczne innowacje. W interesie UE leży bycie światowym liderem oraz stymulowanie innowacji wspierających konkurencyjne, zrównoważone i odporne systemy żywnościowe. Jednocześnie produkcja białka musi być zgodna z przepisami UE, aby chronić zdrowie, klimat i środowisko. Innowacje muszą być odpowiedzialne i wymagają odpowiedniej oceny pod kątem ich zrównoważonego charakteru, a także aspektów społecznych, żywieniowych i społecznych. W strategii Komisji Europejskiej w zakresie nauk biologicznych uznano, że europejskie sektory rolnictwa i żywności są ośrodkiem innowacji, oferującym nowe produkty i łańcuchy wartości łączące bezpieczeństwo, zrównoważony rozwój i odpowiedzialność społeczną ⁽²³⁾.

Obecnie na rynku istnieje wiele różnych **roślinnych i alternatywnych źródeł białka oraz innowacji** do stosowania **zarówno w żywności, jak i paszy**. Niektóre z tych produktów są dobrze znane i akceptowane w Europie, np. żywność i napoje białkowe pochodzenia roślinnego, produkty zawierające białko uzyskane w wyniku fermentacji lub algi. Algi są również wykorzystywane jako pasza i mają obiecujący potencjał rynkowy. Niektóre alternatywne źródła białka, takie jak owady, są obecnie akceptowane głównie jako pasza, chociaż są też dostępne na rynku żywności.

Inne alternatywy dla pasz, takie jak produkty oparte na **fermentacji precyzyjnej i fermentacji biomasy** czy **białka ekstrahowane z upraw**, mogą podlegać przepisom szczegółowym dotyczącym wprowadzania do obrotu. Niektóre z tych alternatyw mają potencjał do stworzenia nowych modeli biznesowych o obiegu zamkniętym dla rolników i przemysłu paszowego. Technologie oparte na fermentacji są komplementarną ścieżką w szerszym krajobrazie białkowym, co może mieć konsekwencje dla łańcuchów wartości w rolnictwie. Mogą one stwarzać nowe możliwości dla niektórych surowców, rolniczych strumieni ubocznych i surowców paszowych, przyczyniając się jednocześnie do dywersyfikacji źródeł białka. Oczekuje się, że ich wpływ na konwencjonalną produkcję rolną pozostanie ograniczony w perspektywie średnioterminowej, chociaż z czasem mogą pojawić się bardziej znaczące skutki. Zakres korzyści dla rolników i obszarów wiejskich będzie zależał od sposobu organizacji łańcuchów wartości, ponieważ oczekuje się, że technologie oparte na fermentacji będą współistnieć z istniejącymi systemami i praktykami rolniczymi. Komisja finalizuje badanie dotyczące

⁽²²⁾ Komisja Europejska, *Rośliny strączkowe i rośliny strączkowe uprawiane na nasiona – wiedza na potrzeby polityki*, 18 grudnia 2025 r.; Komisja Europejska, *Wytyczne żywieniowe, zalecenia dotyczące roślin strączkowych – wiedza na potrzeby polityki*, 7 listopada 2025 r.

⁽²³⁾ Komisja Europejska, *Wybierz nauki biologiczne. Wybierz Europę. Strategia mająca na celu uczynienie UE do 2030 r. najbardziej atrakcyjnym miejscem na świecie dla nauk biologicznych*, COM(2025) 525 final.

szeregu tych kwestii ⁽²⁴⁾. Źródła białka paszowego stanowią obszar innowacji i przyczyniają się do rozwoju tego światowego rynku.

Innowacyjne procesy fermentacji powstają i są rozwijane w innych jurysdykcjach, zapewniając korzyści gospodarcze i nowe źródła dochodów dla rolników spoza UE. Podobne korzyści mogłyby odnosić rolnicy w UE w postaci bezpośredniego popytu na surowce rolne i modernizacji rolniczych strumieni ubocznych. Przyszły akt w sprawie biotechnologii II będzie miał na celu wzmocnienie konkurencyjności przemysłowej UE w dziedzinie biotechnologii przemysłowej i bioprodukcji, w tym opartej na zaawansowanej fermentacji.

Jeżeli chodzi o żywność, **oczekuje się, że żywność i napoje białkowe pochodzenia roślinnego będą miały największy potencjał rynkowy**, biorąc pod uwagę stabilne ramy regulacyjne i akceptację konsumentów w porównaniu z innymi białkami alternatywnymi. Te alternatywne produkty pochodzenia roślinnego często mają na celu odtworzenie smaku, konsystencji i profilu odżywczego tradycyjnych produktów pochodzenia zwierzęcego ⁽²⁵⁾), chociaż niektóre z nich zostały poddane wyższemu stopniowi przetworzenia. Oba rodzaje produktów współistnieją na rynku europejskim, a szczególowe przepisy rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych ⁽²⁶⁾ dotyczące stosowania terminów związanych z produktami mlecznymi oraz, w przyszłości, terminów związanych z mięsem ⁽²⁷⁾, są lub będą stosowane w celu poprawy przejrzystości oraz umożliwienia konsumentom dokonywania świadomych wyborów.

Zarówno **produkty zawierające białko roślinne, jak i alternatywne produkty białkowe wiążą się z szeregiem wspólnych wyzwań, którym trzeba będzie sprostać, zanim produkty te będą mogły zostać szerzej przyjęte i włączone do diety ludności w UE**. Chociaż istnieją ramy regulacyjne UE dotyczące nowej żywności ⁽²⁸⁾, zrozumienie i akceptacja ze strony społeczeństwa mają szczególne znaczenie w obszarach takich jak technologia żywności, w których innowacje mogą krzyżować się z kwestiami zdrowotnymi, kulturowymi, etycznymi, związanymi z tradycją, społecznymi, gospodarczymi i dotyczącymi zrównoważonego rozwoju, co wymaga pogłębionego i pluralistycznego dialogu na ten temat oraz lepszej wiedzy. Ponadto dodatkowymi ograniczeniami mogą być przystępność cenowa, smak, wygoda, aspekty żywieniowe i etykietowanie tych produktów. Co ważne, należy dokładnie ocenić **zrównoważony charakter** i bezpieczeństwo alternatywnych produktów białkowych, tak jak ma to miejsce w przypadku tradycyjnych produktów spożywczych. Na przykład procesy produkcji kilku rodzajów białek alternatywnych są energochłonne, a w niektórych przypadkach wymagają one większych nakładów energii niż białka konwencjonalne, które mogłyby zostać przez nie potencjalnie zastąpione ⁽²⁹⁾). Ponadto należy dążyć do dywersyfikacji źródeł białka przy jednoczesnym zapewnieniu **konkurencyjności i długoterminowej rentowności** europejskiego sektora **produkcji zwierzęcej**.

⁽²⁴⁾ Komisja Europejska, *Badanie dotyczące fermentacji precyzyjnej i fermentacji biomasy*, które ma zostać ukończone w drugiej połowie 2026 r.

⁽²⁵⁾ FAO, *Rośliny, które żywią świat: podstawowe dane i wskaźniki na potrzeby strategii ochrony i wykorzystania zasobów genetycznych roślin dla żywności i rolnictwa*, 2023.

⁽²⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 671).

⁽²⁷⁾ Komisja Europejska, wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do poprawy pozycji rolników w łańcuchu dostaw żywności (COM(2024) 577 final). Dodanie wykazu terminów, które mają być zarezerwowane wyłącznie dla produktów mięsnych, jest obecnie analizowane przez współustawodawcę.

⁽²⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2283 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie nowej żywności, zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 258/97 Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie Komisji (WE) nr 1852/2001.

⁽²⁹⁾ Parlament Europejski: Biuro Analiz Parlamentu Europejskiego, *Alternatywne źródła białka dla żywności i pasz*, kwiecień 2024 r.

Z **gospodarczego i społecznego** punktu widzenia zwiększona sprzedaż produktów białkowych pochodzenia roślinnego stwarza możliwości dla rolników i społeczności wiejskich. **Zmiana przeznaczenia produkcji oraz szeregu rolniczych strumieni ubocznych i współproduktów** do stosowania w żywności pochodzenia roślinnego i produkcji białka alternatywnego na paszę mogłaby przynieść rolnikom nowe dochody. Dywersyfikacja dostaw białka stwarza możliwości dla nowych łańcuchów wartości zarówno w odniesieniu do paszy, jak i żywności.

4. Budowanie odpornego i zrównoważonego systemu białka w UE

Nadal występują **znaczące bariery utrudniające zwiększenie zrównoważonej produkcji białka roślinnego**, pomimo szeregu inicjatyw politycznych przyjętych do tej pory w celu stymulowania rozwoju. W wyniku szeroko zakrojonych konsultacji z zainteresowanymi stronami zidentyfikowano szereg ograniczeń, w tym: niższą rentowność roślin białkowych, w szczególności związaną z dostępnością specjalistycznej wiedzy, umiejętności i środków produkcji; słabo rozwinięty łańcuch wartości; potrzeby infrastrukturalne, takie jak przechowywanie i przetwarzanie; luki inwestycyjne oraz potrzebę ściślejszej współpracy między zainteresowanymi stronami w celu zmniejszenia ryzyka związanego z podejmowaniem decyzji dotyczących transformacji.

Konieczne jest podjęcie działań na różnych szczeblach zarządzania i przez różne zainteresowane strony w celu przyspieszenia rozwoju łańcucha. **Sukces będzie zależał od zdolności do zapewnienia zintegrowanego podejścia oraz stworzenia odpowiednich zachęt do rozwoju zarówno podaży, jak i popytu na rośliny białkowe.**

Przyszły system białka w UE opiera się na następujących filarach, które z kolei sprawią, że obieg zamknięty i działania w dziedzinie klimatu staną się uzasadnieniem biznesowym dla rolników:

- zwiększenie otwartej **strategicznej autonomii** poprzez zwiększenie **zrównoważonych dostaw białka w UE**;
- poprawa **odporności, konkurencyjności i gotowości** szerszego unijnego systemu białka;
- wzmocnienie łańcuchów wartości białka w UE poprzez zwiększenie **atrakcyjności rynku, stymulowanie popytu** oraz promowanie lokalnych rozwiązań.

4.1. Wzmocnienie koordynacji polityki

Spójna transformacja zależy od większej koherencji między WPR a unijnymi politykami w zakresie konkurencyjności, badań naukowych i innowacji, energii, spójności, środowiska, klimatu, zdrowia, zamówień publicznych i handlu, przy jednoczesnym zapewnieniu współpracy polityk publicznych i inicjatyw prywatnych w całym łańcuchu rolno-spożywczym, od produkcji po konsumpcję.

Kilka działań jest już w toku, ale być może trzeba będzie je przyspieszyć i zintegrować. W szczególności, w miarę jak UE zwiększa swoje ambicje środowiskowe i klimatyczne, powinna zwiększyć wysiłki na rzecz promowania większego dostosowania norm produkcji wśród partnerów handlowych. Rozwój sektora białka ma ogromny potencjał w zakresie realizacji celów UE w zakresie środowiska i obiegu zamkniętego

Kolejne wieloletnie ramy finansowe (WRF) stwarzają możliwości pobudzenia unijnego sektora roślin białkowych poprzez **zintegrowane planowanie**, zmniejszenia zależności od białka przywożonego i wzmocnienia otwartej strategicznej autonomii UE. Wymaga to opracowania projektów dotyczących łańcucha wartości, które mogą łączyć wsparcie na rzecz uprawy roślin białkowych w ramach WPR, lepszej integracji terytorialnej oraz rozwoju infrastruktury i zakładów przetwórczych za pośrednictwem

planów partnerstwa krajowego i regionalnego (PPKR) ⁽³⁰⁾, a także zwiększenia inwestycji w badania naukowe i innowacje za pośrednictwem programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” i Europejskiego Funduszu Konkurencyjności (EFK) ⁽³¹⁾. Wraz z **instrumentami zarządzania ryzykiem** opracowywanymi przez Komisję, również we współpracy z EBI, stwarza to bezprecedensowe możliwości dla unijnego sektora roślin białkowych.

Kilka państw członkowskich realizuje już inicjatywy mające na celu promowanie bardziej zrównoważonego i odpornego systemu białka. Działania te koncentrują się na zwiększeniu lokalnej produkcji i wykorzystania białka, dywersyfikacji diety, opracowaniu białek alternatywnych i wzmocnieniu łańcuchów wartości. Duński plan działania na rzecz żywności pochodzenia roślinnego ⁽³²⁾ stanowi przykład tego, w jaki sposób państwa członkowskie mogą połączyć narzędzia na różnych szczeblach zarządzania w celu wsparcia łańcucha wartości żywności pochodzenia roślinnego.

W celu zmniejszenia zależności od przywożonego białka roślinnego zaleca się, aby państwa członkowskie podjęły działania, szczegółowo omówione w kolejnych sekcjach, dostosowane do ich potrzeb:

- promowanie włączania roślin białkowych do zmianowania i dywersyfikacji upraw w oparciu o płynące z nich korzyści dla środowiska i klimatu;
- zapewnienie wsparcia dochodu związanego z produkcją w odniesieniu do uprawy roślin białkowych, aby pomóc sektorowi w zwiększeniu jego konkurencyjności;
- zrekompensowanie wyższego ryzyka i kosztów produkcji ponoszonych przez rolników, którzy przechodzą na uprawy roślin białkowych;
- włączenie dywersyfikacji źródeł białka do strategii odnowy pokoleń i środków dotyczących pakietów startowych dla młodych rolników;
- wspieranie inwestycji, innowacji, wprowadzania do obrotu, przechowywania i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do produkcji roślin białkowych;
- ułatwianie działań zbiorowych, takich jak środki promocyjne, wspólne wprowadzanie do obrotu i szersze stosowanie umów między rolnikami a innymi zainteresowanymi stronami w łańcuchu wartości roślin białkowych;
- wzmocnienie segmentów niższego szczebla w łańcuchu wartości roślin białkowych poprzez inwestycje w infrastrukturę oraz zdolności w zakresie przechowywania i przetwarzania;
- pomoc rolnikom znajdującym się w trudnej sytuacji, którzy produkują rośliny białkowe, trawy i inne zielne rośliny pastewne;
- wzmocnienie roli użytków zielonych;
- zachęcanie rolników zajmujących się produkcją zwierzęcą do przechodzenia, w stosownych przypadkach, na ekstensyfikację;
- zachęcanie rolników do łączenia produkcji roślinnej i zwierzęcej;
- monitorowanie i zachęcanie do stosowania paszy lokalnej na poziomie gospodarstwa lub na poziomie lokalnym, zwiększenie samowystarczalności na poziomie gospodarstwa i zmniejszenie zależności od przywożonej paszy wysokobiałkowej;

⁽³⁰⁾ Plany partnerstwa krajowego i regionalnego są nowym instrumentem planowania zaproponowanym przez Komisję w odniesieniu do kolejnych WRF.

⁽³¹⁾ Komisja Europejska, [Europejski Fundusz Konkurencyjności – zestawienie informacji](#), 22 czerwca 2026 r.

⁽³²⁾ Duńskie Ministerstwo Żywności, Rolnictwa i Rybołówstwa, [Duński plan działania na rzecz żywności pochodzenia roślinnego](#), październik 2023 r.

- wspieranie zróżnicowanej diety w celu zwiększenia odporności systemu;
- opracowanie polityki podatkowej, która przyczyni się do przejścia na odporny system żywnościowy;
- wydanie wytycznych dotyczących zharmonizowanych bilansów białka paszowego i spożywczego.

Specjalne dialogi z państwami członkowskimi poświęcone białkom będą stanowić forum wymiany najlepszych praktyk oraz monitorowania realizacji planu dotyczącego białka. **Coroczne dialogi na temat żywności**, w których uczestniczą konsumenci, producenci, przemysł, sprzedawcy detaliczni, organy publiczne i społeczeństwo obywatelskie, stanowią kolejną okazję do wymiany poglądów i ustalania programów.

4.2. Zwiększenie zrównoważonej podaży białka w UE

Zwiększenie autonomii strategicznej UE wymaga:

- zachęt do rozwijania uprawy roślin białkowych;
- zestawu narzędzi wsparcia dla rolników;
- wzmocnienia łańcuchów wartości i rozwoju regionalnego;
- poprawy zrównoważonego wykorzystania użytków zielonych oraz integracji zwierząt gospodarskich;
- umożliwienia rolnikom dostępu do zachęt do ograniczenia emisji dwutlenku węgla i rozliczeniowych jednostek przyrodniczych.

• Zachęcanie rolników do przyjmowania zróżnicowanych systemów produkcji o zmniejszonym zapotrzebowaniu na nawozy

Aby osiągnąć dywersyfikację źródeł białka, potrzebne są odpowiednie zachęty, wsparcie inwestycyjne i narzędzia zarządzania ryzykiem. Do państw członkowskich, kierujących się powyższymi zaleceniami, należy opracowanie planów i strategii dywersyfikacji źródeł białka oraz zajęcie się nieuniknionymi kompromisami, wynikającymi z ograniczeń strukturalnych występujących w Europie. Te decyzje polityczne będą musiały uwzględniać szereg aspektów, w tym rodzaje upraw, ich przydatność do warunków agroklimatycznych w danym kraju, zawartość białka, „podwójne” zastosowanie (żywność i pasza) oraz możliwość włączenia do systemu zmianowania upraw. Niektóre uprawy, takie jak nasiona soi, rośliny strączkowe uprawiane na nasiona i rośliny strączkowe, mają duży potencjał i realne szanse w zakresie zwiększenia skali. Ponadto rośliny strączkowe uprawiane w drodze zmianowania upraw (w tym jako uprawa okrywowa) sprzyjają zrównoważonym praktykom rolniczym, zmniejszając emisje gazów cieplarnianych i zwiększając żyzność gleby poprzez wiązanie azotu, a tym samym ograniczając zapotrzebowanie na nawozy.

Oprócz wymogu zmianowania i dywersyfikacji upraw w ramach nowego systemu zarządzania gospodarstwem rolnym państwa członkowskie mogą korzystać z szeregu narzędzi WPR przewidzianych we wniosku dotyczącym WPR po 2027 r. ⁽³³⁾. Obejmują one wsparcie dochodu związane z produkcją oraz działania rolnośrodowiskowe i na rzecz klimatu (AECA) mające na celu zwiększenie atrakcyjności roślin bogatych w białko na poziomie gospodarstwa. Wsparcie dochodów związane z produkcją, w odniesieniu do którego zaproponowano podniesienie maksymalnych stawek

⁽³³⁾ Komisja Europejska, *Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego warunki realizacji unijnego wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej na lata 2028–2034 (COM(2025) 560 final)*; *Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 (COM(2025) 553 final)*.

finansowych, może być wykorzystywane do rozwoju uprawy roślin białkowych, natomiast AECA mogą wspierać uprawę roślin strączkowych, stosowanie obornika i prowadzenie upraw okrywowych, a jednocześnie promować systemy rolnictwa ekologicznego, które uwzględniają te praktyki.

Wniosek Komisji przewiduje istotną nową cechę o znaczącym potencjale: **płatności przejściowe** proponowane w ramach WPR po 2027 r., które można postrzegać jako instrumenty zmniejszające ryzyko. Pomogą one rolnikom pokryć koszty inwestycji i dostosowania związane z wprowadzeniem roślin białkowych do zmianowania upraw, w tym koszty nowych maszyn i dostosowania sprzętu, koszty nauki oraz tymczasowy wzrost kosztów produkcji lub robocizny, a także potencjalne straty związane z niższą rentownością w porównaniu z uprawami alternatywnymi.

Komisja określi **ogólnounijny poziom referencyjny, który umożliwi monitorowanie poprawy ogólnej autonomii strategicznej UE w zakresie białka. Centrum monitorowania rynku zbóż, nasion oleistych i roślin białkowych** zintensyfikuje swoje wysiłki na rzecz ułatwienia monitorowania rynku i przejrzystości systemu białka.

W **zaleceniach dotyczących WPR** państwa członkowskie będą zachęcane do uwzględnienia w swoich planach KPR środków zachęcających do produkcji roślin strączkowych, a także rzepaku i słonecznika, wspieranych odpowiednim doradztwem, oraz do monitorowania osiągniętych postępów.

Kolejne pokolenie rolników odgrywa kluczową rolę w przyspieszeniu transformacji dzięki swojemu duchowi przedsiębiorczości, dostępowi do innowacji i dłuższemu horyzontowi planowania. Wspierając modernizację, dywersyfikację i innowacje, strategia odnowy pokoleń w rolnictwie jest dostosowana do rozwoju sektora roślin białkowych, przyczyniając się do odporności, zrównoważonego rozwoju i konkurencyjności systemu rolno-spożywczego. Komisja zaleca, aby **państwa członkowskie włączyły dywersyfikację białka do swoich strategii odnowy pokoleń i środków dotyczących pakietów startowych dla młodych rolników**, aby zapewnić młodym rolnikom wystarczające zachęty i możliwości rynkowe.

Wprowadzenie **instrumentów zarządzania ryzykiem i instrumentów finansowych** dodatkowo pomoże rolnikom we wprowadzeniu roślin białkowych do swojej działalności rolniczej, zgodnie ze strategią dotyczącą produkcji zwierzęcej.

- **Zestaw narzędzi umożliwiających rolnikom uprawę zrównoważonych, zdrowych i odpornych roślin białkowych**

W Wizji dla rolnictwa i żywności Komisja podkreśliła, że rolnicy potrzebują odpowiedniego zestawu narzędzi, aby móc produkować w sposób zrównoważony, zwłaszcza biorąc pod uwagę presję związaną ze zmianą klimatu oraz chorobami zwierząt i roślin. Jest to szczególnie istotne w przypadku roślin białkowych, aby umożliwić zwiększenie plonów, poprawę jakości i produkcję odmian dostosowanych do klimatu. Nowe techniki genomowe (NGT) mają znaczny potencjał w zakresie sprostania wyzwaniom związanym z uprawą i wprowadzania na rynek rozwiązań bardziej dostosowanych do klimatu.

Programy hodowli roślin białkowych powinny zatem koncentrować się na opracowywaniu odmian łączących wyższe i bardziej stabilne plony, zwiększoną tolerancję na stres związany z klimatem (taki jak susze i ekstremalne zdarzenia pogodowe), zwiększoną odporność na agrofagi i choroby oraz lepszą jakość odżywczą, przy jednoczesnym zachowaniu różnorodności genetycznej ⁽³⁴⁾.

Oprócz dostępności odpowiednich odmian głównymi przeszkodami we wprowadzaniu roślin białkowych pozostają zagrożenia dla zdrowia roślin i zwalczanie chwastów. Aby rozwiązać ten

⁽³⁴⁾ Stały Komitet ds. Badań Naukowych w Dziedzinie Rolnictwa, *Badania naukowe i innowacje w zakresie alternatywnych źródeł białka na rzecz autonomii strategicznej i zrównoważoności w produkcji białka w UE*, 6 maja 2026 r.

problem, Komisja zaproponowała w akcie zbiorczym w sprawie żywności i pasz ⁽³⁵⁾ uproszczenie procedur regulacyjnych dotyczących środków ochrony roślin, przyspieszenie dostępu do pestycydów do kontroli biologicznej oraz zwiększenie skuteczności procesów odnawiania. Komisja ukierunkowała również inwestycje w ramach programu „Horyzont Europa” na ochronę roślin, tak aby mogła ona nadal reagować na istniejące i nowo pojawiające się choroby.

Wymiana wiedzy ma kluczowe znaczenie dla wspierania szerszego wykorzystania roślin białkowych. Spółdzielnie, unijne sieci WPR oraz sieci tematyczne i doradcze finansowane w ramach programu „Horyzont Europa” ⁽³⁶⁾ odgrywają ważną rolę poprzez wspólne działania. Usługi doradcze dla rolników mają również zasadnicze znaczenie dla wspierania wdrażania przez rolników nowych praktyk i zwiększania świadomości.

Dostęp do nowoczesnych maszyn dostosowanych do roślin strączkowych i innych roślin białkowych ma zasadnicze znaczenie dla precyzyjnego siewu i zbiorów, przyczyniając się do poprawy niezawodności plonów i jakości produktów. Ważną rolę odgrywa wsparcie inwestycyjne w ramach WPR. Ponieważ uprawy te są często uprawiane na stosunkowo małych obszarach, spółdzielnie mogą ułatwić dostęp do specjalistycznego sprzętu, dzieląc koszty inwestycji między rolników.

- **Wzmocnienie łańcuchów wartości i zdolności regionalnych w celu zwiększenia atrakcyjności rynku**

Lepsza integracja łańcucha wartości i generowanie popytu są kluczowymi czynnikami sprzyjającymi zmianie.

Wniosek dotyczący WPR po 2027 r. wzmacnia łańcuch wartości poprzez ustanowienie specjalnego sektora roślin białkowych, wprowadzenie obowiązku uznawania organizacji producentów i organizacji międzybranżowych, a tym samym ułatwienie działań zbiorowych, takich jak środki promocyjne czy wspólne wprowadzanie do obrotu, oraz zobowiązanie państw członkowskich do wdrożenia interwencji sektorowych w zakresie roślin białkowych w celu wspierania inwestycji, innowacji, wprowadzania do obrotu, przechowywania i zarządzania ryzykiem.

Ważne jest, aby cena odzwierciedlała jakość oraz aby rolnicy byli sprawiedliwie wynagradzani. Zmiany we wspólnej organizacji rynków produktów rolnych ⁽³⁷⁾, które są obecnie analizowane przez współprawodawców, mające na celu zwiększenie zaufania w całym łańcuchu pasz i żywności, ułatwią szersze stosowanie umów między rolnikami a innymi zainteresowanymi stronami w łańcuchu wartości roślin białkowych w celu zmniejszenia ryzyka związanego z przechodzeniem na te uprawy poprzez poprawę przewidywalności cen, zabezpieczenie rynków zbytu i określenie popytu.

Oprócz wsparcia dochodu w ramach WPR zintegrowane planowanie i finansowanie w ramach PPKR oferuje możliwości pomocy w rozwoju łańcuchów wartości poprzez **inwestycje, które wzmocnią infrastrukturę, jak również zdolności magazynowania i przetwarzania niezbędne do powiązania podaży z popytem**. Pewną rolę może również odegrać EFK, który będzie wspierał przedsiębiorstwa i projekty na całej ścieżce inwestycyjnej za pomocą różnych form wsparcia (dotacje, wsparcie zwrotne, finansowanie mieszane). Na przykład zwiększenie zdolności przetwórczych w zakresie roślin białkowych w UE zdywersyfikowałoby rynki zbytu i wspierałoby bardziej terytorialny rozkład zwierząt gospodarskich, cechujący się mniejszym wpływem na środowisko. Europejski Fundusz Konkurencyjności mógłby wspierać inwestycje w infrastrukturę paszową, żywnościową i biorafineryjną, wzmacniając odporne łańcuchy wartości UE oparte na białku pozyskiwanym lokalnie.

⁽³⁵⁾ Komisja Europejska, wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do uproszczenia i poprawy wymogów dotyczących bezpieczeństwa żywności i pasz (COM(2025) 1030 final).

⁽³⁶⁾ Więcej informacji można znaleźć w [sieciach tematycznych](#) i [sieciach doradczych](#).

⁽³⁷⁾ Komisja Europejska, wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do poprawy pozycji rolników w łańcuchu dostaw żywności (COM(2024) 577 final).

Zmniejszenie zależności od przywożonej paszy wysokobiałkowej zakłada zachowanie przemysłowych i energetycznych zastosowań nasion oleistych, głównego rodzimego źródła wysokiej jakości białka paszowego w UE. Zwiększenie wykorzystania biomasy, jak określono w strategii dotyczącej biogospodarki, jeszcze bardziej zwiększy możliwości rynkowe.

Komisja rozpoczęła już współpracę z zainteresowanymi stronami w celu przygotowania się na nowe możliwości wynikające z przyszłych WRF. Działania te będą kontynuowane.

Rozwój regionalny ma ogromne znaczenie dla sprostania wyzwaniom strukturalnym na obszarach wiejskich i w regionach wiejskich, takim jak dostępność usług, niedobory siły roboczej, niedobór wody itp. Kwestie te można rozwiązać dzięki zintegrowanemu planowaniu w ramach PPKR.

- **Poprawa zrównoważonego wykorzystania użytków zielonych oraz integracji zwierząt gospodarskich**

W ramach WPR po 2027 r. utrzymano silne wsparcie na rzecz pasz w ramach bardziej terytorialnego podejścia do zarządzania użytkami zielonymi i zwierzętami gospodarskimi, rozszerzając zakres wspólnej strategii wdrażania na trawy i rośliny uprawiane na zielonkę. Za pośrednictwem AECA państwa członkowskie mogą promować systemy ekstensywne, zrównoważony wypas i większe wykorzystanie trawy w paszach. Należy wzmocnić rolę użytków zielonych, ponieważ przyczyniają się one do składowania dwutlenku węgla, zmniejszają zależność od paszy przywożonej oraz pomagają przeciwdziałać porzucaniu gruntów rolnych, utracie dziedzictwa kulturowego i rosnącym zagrożeniom naturalnym, w szczególności pożarom roślinności. Oprócz wypasu istnieje możliwość rozszerzenia stosowania białka ekstrahowanego z trawy w przypadku zwierząt z żołądkiem jednokomorowym.

- **Umożliwienie rolnikom dostępu do zachęt do ograniczenia emisji dwutlenku węgla i rozliczeniowych jednostek przyrodniczych**

Aby zapewnić zachęty gospodarcze do ograniczenia stosowania nawozów, jak podkreślono w planie działania w sprawie nawozów, na podstawie rozporządzenia w sprawie pochłaniania dwutlenku węgla i technik węglochłonnych (CRCF) ⁽³⁸⁾ opracowuje się metodę certyfikacji w celu uznania usuwania dwutlenku węgla poprzez przekształcanie gruntów uprawnych w użytki zielone, poprawy zarządzania użytkami zielonymi oraz ograniczenia emisji N₂O poprzez stosowanie roślin strączkowych. Te ujednolicone ramy umożliwią rolnikom uprawiającym rośliny białkowe dostęp do systemów zachęt do ograniczenia emisji dwutlenku węgla. Ponadto zapowiedziany przegląd dodatkowości i zakresu ram rozporządzenia CRCF stanowi okazję do stworzenia szerszego zakresu uzasadnień biznesowych w celu zachęcenia rolników do wprowadzania technik węglochłonnych.

Zgodnie z planem działania na rzecz rozliczeniowych jednostek przyrodniczych ⁽³⁹⁾ podejścia oparte na rozliczeniowych jednostkach przyrodniczych mogłyby również pomóc w nagradzaniu zrównoważonych systemów białka, które przyczyniają się do utrzymania, odbudowy lub poprawy ekosystemów, siedlisk lub różnorodności biologicznej, w tym systemów produkcji zwierzęcej opartych na wypasie na trwałych użytkach zielonych oraz przyjaznych dla różnorodności biologicznej systemów opartych na roślinach strączkowych, takich jak zróżnicowane zmianowanie upraw, uprawa międzyplonowa lub produkcja niskonakładowa w połączeniu z elementami krajobrazu.

⁽³⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/3012 z dnia 27 listopada 2024 r. w sprawie ustanowienia unijnych ram certyfikacji trwałego pochłaniania dwutlenku węgla, technik węglochłonnych oraz składowania dwutlenku węgla w produktach (Dz.U. L, 2024/3012, 6.12.2024).

⁽³⁹⁾ Komisja Europejska, Plan działania na rzecz rozliczeniowych jednostek przyrodniczych, COM(2025) 374 final.

4.3. Rozwój badań naukowych i innowacji w celu wzmocnienia systemów białka

- **Inwestowanie w innowacje w uprawach i nasiona w celu zwiększenia produkcji i odporności**

Aby wzmocnić samowystarczalność UE, w ramach unijnych programów ramowych w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” i „Horyzont Europa” zainwestowano ponad 190 mln EUR we wsparcie badań naukowych i innowacji w dziedzinie roślin białkowych w obszarach takich jak hodowla, uprawa międzyplonowa, lepsze wykorzystanie usług ekosystemowych, przetwarzanie w gospodarstwach rolnych, łańcuchy wartości i produkcja pasz. W ramach misji UE „Pakt na rzecz zdrowych gleb w Europie” w projektach bada się również wpływ roślin białkowych na poprawę zdrowia gleby za pośrednictwem żywych laboratoriów. Unijne partnerstwo na rzecz zdrowia i dobrostanu zwierząt również zajmuje się tym tematem w aspekcie żywienia zwierząt i dodatków paszowych. Unijne partnerstwo agroekologiczne zajmuje się dywersyfikacją upraw i potencjałem systemów mieszanych. W ramach unijnego partnerstwa Biodiversa+ również zajęto się tym zagadnieniem, stosując inne podejście wspierające rozwój wieloletnich systemów uprawy zbóż⁽⁴⁰⁾.

Aby pobudzić produkcję i wykorzystanie roślin białkowych, potrzebne są ukierunkowane inwestycje w badania naukowe i innowacje. Priorytety obejmują między innymi: hodowlę roślin i rozwój nasion; ograniczenie stosowania nawozów; ochronę zrównoważonych upraw; dywersyfikację; oraz rozwój łańcuchów wartości wraz z badaniami nad systemami wypasu i składami paszy opartymi na lokalnych białkach. Potrzebne są również badania naukowe i innowacje w zakresie możliwości przetwarzania, jakości sensorycznej, wartości odżywczej, strawności i alergenicności roślin białkowych uprawianych w UE. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie odmian i warunków uprawy, znormalizowana jakość, ocena ryzyka i metody klasyfikacji mają zasadnicze znaczenie dla wspierania wprowadzania do obrotu i szerszego stosowania. Do tworzenia wartości są również niezbędne odpowiednie technologie oraz infrastruktura przetwarzania żywności i pasz, w tym w gospodarstwach.

Należy również kontynuować we współpracy z sektorem prywatnym inwestycje w rozwój technologii mających na celu lepsze wykorzystanie biomasy poprzez włączenie pozostałości i produktów ubocznych do pasz.

- **Wzmocnienie współpracy i transferu wiedzy między podmiotami**

Współpraca w całym łańcuchu wartości ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia skali innowacji. Inicjatywy takie jak EPI-AGRI (europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa) oraz unijna sieć WPR wspierają wymianę wiedzy, projekty oparte na współpracy i najlepsze praktyki, a połączenie badań naukowych i innowacji z usługami upowszechniania wiedzy zapewnia skuteczny transfer do rolników. Poprzez projekty z udziałem wielu zainteresowanych stron, działania tematyczne oraz inicjatywy w zakresie tworzenia sieci kontaktów platformy te będą nadal promować najlepsze praktyki w zakresie roślin białkowych i rozpowszechniać odpowiednie wyniki projektów realizowanych na szczeblu państw członkowskich. Ich działania przyczynią się również do specjalnych dialogów na temat białek z państwami członkowskimi i do corocznych dialogów na temat żywności. Polityka spójności w zakresie badań naukowych i innowacji stanowi kolejne narzędzie wspierania innowacji, a kilka regionów określiło odpowiednie priorytety w swoich strategiach inteligentnej specjalizacji⁽⁴¹⁾.

⁽⁴⁰⁾ Więcej informacji można znaleźć na stronie [Biodiversa+](#).

⁽⁴¹⁾ Partnerstwa S3 i międzyregionalne inwestycje innowacyjne (I3) już teraz wzmocniają współpracę regionalną, transfer technologii i zwiększanie skali przemysłu w całej Europie. Partnerstwa S3 skupiają regiony zainteresowane nowymi łańcuchami wartości. Dwa przykłady to „rolnictwo wykorzystujące zaawansowane technologie” i „Składniki dla biogospodarki (I4BE)”. Instrument I3 wspiera współpracę międzyregionalną, pomagając regionom w przekształcaniu projektów badawczych i pilotażowych w rzeczywiste możliwości

Kompleksowe podejście do badań naukowych i innowacji w zakresie białka musi pogłębić wiedzę naukową i wypełnić luki, a jednocześnie zapewnić skuteczną integrację między dyscyplinami ⁽⁴²⁾. Konieczne jest dalsze finansowanie badań naukowych i innowacji w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności i odporności białek roślinnych i alternatywnych w oparciu o przyszły EFK i kolejny program „Horyzont Europa”. Przyszłe nowe strategiczne podejście do badań naukowych i innowacji w dziedzinie rolnictwa, lasów, obszarów wiejskich i systemów żywnościowych będzie stanowić podstawę ukierunkowania przyszłych inwestycji w celu opracowania nowej wiedzy, praktyk i narzędzi dla sektorów białka. W perspektywie długoterminowej dalsze prace w obszarach takich jak ochrona roślin, hodowla i biogospodarka, z udziałem zarówno organizacji badawczych, jak i sektora prywatnego we wszystkich tych obszarach, jeszcze bardziej zwiększą wykorzystanie wyników.

4.4. Poprawa odporności, konkurencyjności i gotowości unijnego systemu białka

Odporność i konkurencyjność unijnego systemu białka są ściśle powiązane ze skutecznością pasz, hodowli i innowacji, w których to obszarach UE jest liderem technologicznym poprzez:

- zwiększenie efektywności systemów produkcji zwierzęcej;
- optymalizację strategii żywienia;
- zachęcanie do stosowania pasz ze źródeł regionalnych i lokalnych;
- dywersyfikację przywozu przy jednoczesnym dostosowaniu do norm zrównoważonego rozwoju;
- wspieranie krajowej produkcji surowców paszowych i dodatków paszowych;
- zapewnienie gotowości i postępowania na wypadek sytuacji awaryjnych.

• Dostosowanie systemów produkcji zwierzęcej pod kątem priorytetowego traktowania zasobów lokalnych

Potencjał optymalizacji popytu na pasze polega na lepszym dopasowaniu produkcji zwierzęcej do regionalnej i lokalnej produkcji pasz. Opierając się na obecnej WPR, WPR po 2027 r. daje państwom członkowskim możliwości dalszego wspierania dywersyfikacji produkcji zwierzęcej, w tym ekstensyfikacji, oraz środki zachęcające do **większego wykorzystania białek roślinnych produkowanych na szczeblu regionalnym i lokalnym** za pomocą instrumentów takich jak obszarowe wsparcie dochodu, w szczególności w przypadku systemów łączących uprawy i produkcję zwierzęcą, oraz zwiększenie wsparcia dochodów związanego z produkcją dla rolników łączących produkcję roślinną i zwierzęcą. W przypadku obszarów dotkniętych zanieczyszczeniem azotanami Komisja zaproponowała, aby państwa członkowskie były zobowiązane do wspierania rolników w ekstensyfikacji ich systemów produkcji zwierzęcej lub dywersyfikacji ich działalności, a w ramach nowych AECA będzie również wspierać ekstensyfikację systemów produkcji zwierzęcej, na przykład poprzez dobrowolne zobowiązania w dziedzinie zarządzania lub poprzez nową płatność przejściową. Umożliwi to lepsze wykorzystanie gruntów gorszej klasy w przypadku przeżuwaczy, natomiast w przypadku zwierząt z żołądkiem jednokomorowym zapewni możliwości lepszego wykorzystania współproduktów pochodzących z żywności zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa Unii dotyczącymi pasz, produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego i przenośnej encefalopatii

gospodarcze, takie jak rozwój nowego transgranicznego łańcucha wartości w zakresie nawozów biologicznych i rozwiązań w zakresie biogospodarki.

⁽⁴²⁾ Stały Komitet ds. Badań Naukowych w Dziedzinie Rolnictwa, *Badania naukowe i innowacje w zakresie alternatywnych źródeł białka na rzecz autonomii strategicznej i zrównoważoności w produkcji białka w UE*, 6 maja 2026 r.

gąbczastej (TSE) oraz przetwarzania biopaliw, co przyczyni się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych związanych z paszą oraz konkurencji w zakresie zmiany użytkowania gruntów.

Jak określono w strategii dotyczącej produkcji zwierzęcej, optymalizacja składu stad i modeli biznesowych zgodnie z zasobami naturalnymi dostępnymi na szczeblu regionalnym oraz dywersyfikacja dochodów producentów zwierząt gospodarskich w ramach przetwórstwa o wartości dodanej również przyczynią się do zmniejszenia zależności UE od przywożonego białka roślinnego.

- **Lokalna produkcja pasz**

Zmniejszeniu zależności UE od przywozu muszą towarzyszyć wysiłki na rzecz obniżenia kosztów europejskiej produkcji pasz. Zastąpienie przywożonej paszy białkowej europejskimi, regionalnymi lub lokalnymi alternatywami może zwiększyć koszty ponoszone przez producentów zwierząt gospodarskich, jeżeli alternatywy te są droższe niż produkty przywożone. Chociaż wsparcie publiczne może pomóc w rozwoju odpornych łańcuchów wartości pasz, koszty te muszą zostać pokryte bez osłabiania konkurencyjności. W strategii dotyczącej zwierząt gospodarskich określono ścieżkę, która umożliwiłaby jasną identyfikację przez konsumentów dzięki dobrowolnemu etykietowaniu oraz krótkim łańcuchom dostaw w celu wsparcia tej transformacji.

Zwiększenie regionalnych zdolności w zakresie przetwarzania i przechowywania ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia wykorzystania pasz lokalnych na wcześniejszych etapach łańcucha produkcji zwierzęcej. Instrumenty inwestycyjne dostępne w ramach WPR już mogą wspierać rolników i organizacje producentów w rozwijaniu tego rodzaju regionalnej infrastruktury do przetwarzania i magazynowania, takiej jak suszarnie, biorafinerie czy platformy logistyczne. Przyszły EFK może dodatkowo przyczynić się do osiągnięcia tego celu poprzez pobudzenie inwestycji mających na celu poprawę konkurencyjności i odporności.

Aby nadać kierunek strategiom politycznym i monitorować postępy, zaleca się, aby państwa członkowskie monitorowały stosowanie pasz lokalnych ⁽⁴³⁾. Ponadto Komisja rozważy opracowanie **dobrowolnych etykiet lub określeń zastrzeżonych stosowanych fakultatywnie** dotyczących pochodzenia paszy wykorzystywanej do wytwarzania produktu.

- **Optymalizacja strategii żywienia wszystkich rodzajów zwierząt gospodarskich**

Przeżuwacze mogą być karmione trawą i pomagać w utrzymaniu użytków zielonych, natomiast zwierzęta z żołądkiem jednokomorowym mogą wykorzystywać pozostałości oraz współprodukty z przetwarzania żywności i przetwórstwa rolniczego, które w przeciwnym razie zostałyby zmarnowane. Strategie żywienia opracowano w taki sposób, aby sprostać zmieniającym się wymaganiom w zakresie składników odżywczych, odpowiadającym udoskonaleniom genetycznym oraz wymogom w zakresie zdrowia i dobrostanu zwierząt. Nie ma jednak jednego rozwiązania, które miałoby zastosowanie do wszystkich systemów produkcji, wszystkich zwierząt gospodarskich i wszystkich regionów. Optymalizacja strategii żywieniowych mogłaby jednak zmniejszyć zależność UE od przywożonych białek roślinnych, a jednocześnie stworzyć łańcuchy wartości dla białek uprawianych w UE i poprawić zrównoważoność.

Ponieważ żadne jednolite podejście nie pasuje do wszystkich systemów lub regionów, producenci pasz odgrywają kluczową rolę w równoważeniu potrzeb żywieniowych zwierząt, dostępności składników, przystępności cenowej i zrównoważoności. Wytwarzają oni mieszanki paszowe z szerokiej gamy lokalnych i przywożonych materiałów paszowych i dodatków, a jednocześnie dostosowują się do ograniczeń środowiskowych, regulacyjnych i rynkowych, aby wspierać optymalną wydajność zwierząt gospodarskich. Rola ta jest szczególnie ważna, biorąc pod uwagę fakt, że mieszanki paszowe stanowią

⁽⁴³⁾ Europejska Agencja Środowiska, *Dywersyfikacja białka w Europie: Zagrożenia i szanse dla zrównoważonych systemów żywnościowych*, 22 czerwca 2026 r.

znaczną część całkowitego popytu na paszę dla zwierząt gospodarskich, a koszty paszy są głównym nakładem gospodarczym w produkcji zwierzęcej.

W celu promowania biogospodarki o obiegu zamkniętym wykorzystanie wycofanych środków spożywczych, produktów ubocznych i współproduktów z produkcji żywności jako paszy dla zwierząt wspiera cele biogospodarki o obiegu zamkniętym poprzez ograniczenie ilości odpadów, zachowanie składników odżywczych oraz zapewnienie korzyści gospodarczych i korzyści dla środowiska. Polityka UE zachęca państwa członkowskie do priorytetowego traktowania bezpiecznego wykorzystania takich produktów w żywieniu zwierząt w stosunku do opcji o niższej wartości, takich jak biopaliwa, kompostowanie, biogaz, spalanie lub składowanie, pod warunkiem spełnienia wszystkich odpowiednich wymogów prawnych dotyczących bezpieczeństwa pasz i innych wymogów prawnych. Pasza o obiegu zamkniętym może również obejmować rozważenie nowych źródeł składników odżywczych stosowanych w żywieniu zwierząt, takich jak białko pochodzące z owadów.

- **Dywersyfikacja przywozu przy jednoczesnym dostosowaniu do norm zrównoważonego rozwoju**

Chociaż w niniejszym planie przedstawiono praktyczne kroki mające na celu zwiększenie produkcji UE pod kątem uzyskania większej autonomii, w międzyczasie dywersyfikacja przywozu pomaga zmniejszyć ryzyko zależności. Istniejące (i przyszłe) umowy o wolnym handlu, które UE zawiera z różnymi partnerami handlowymi, stanowią podstawę dywersyfikacji zarówno przywozu, jak i wywozu. Zależność od przywozu białka paszowego z państw spoza UE prawdopodobnie utrzyma się w przyszłości. Biorąc pod uwagę zerową stawkę celną dla nasion soi i śruty sojowej, a także ograniczoną liczbę źródeł dostaw tych produktów, poszczególne umowy o wolnym handlu, które UE zawarła z państwami trzecimi, pomagają skonsolidować to rozwiązanie i zdywersyfikować dostawy nasion soi do UE. UE wykorzysta swoją dyplomację rolno-spożywczą do dalszej dywersyfikacji łańcuchów dostaw i otwarcia nowych korytarzy dostaw.

Ukraina, sąsiad UE i kraj kandydujący, mogłaby przyczynić się do zmniejszenia deficytu białka w UE i uczynienia go bardziej elastycznym, przy czym współpraca koncentrowałaby się na dostosowaniu norm produkcji, w szczególności w odniesieniu do nasion soi. UE będzie współpracować z Ukrainą w obszarach współpracy, które przynoszą korzyści obu stronom, takich jak produkcja nasion soi, przy jednoczesnym zapewnieniu równych warunków działania i uczciwej konkurencji.

Jeśli chodzi o lepsze dostosowanie norm produkcji, podjęto już szereg kroków.

W swojej Wizji dla rolnictwa i żywności Komisja zobowiązała się do zapewnienia, aby niebezpieczne pestycydy zakazane w UE nie były ponownie wprowadzane poprzez przywóz. W celu uzupełnienia wcześniejszych inicjatyw ⁽⁴⁴⁾ Komisja przedstawiła propozycję aktu zbiorczego w sprawie żywności i pasz i przeprowadzi ocenę skutków dotyczącą możliwości dostosowania norm produkcji w odniesieniu do produktów przywożonych.

Produkcja białka może mieć znaczący wpływ na użytkowanie gruntów. Europejskie ramy legislacyjne, w tym rozporządzenie UE w sprawie wylesiania (EUDR) ⁽⁴⁵⁾ i pośrednia zmiana użytkowania gruntów (ILUC) ⁽⁴⁶⁾, stanowią odpowiedź na te obawy. Mogą one jednak również pociągać za sobą skutki w

⁽⁴⁴⁾ Rozporządzeniem Komisji (UE) 2023/334 z dnia 2 lutego 2023 r. obniżono najwyższe dopuszczalne poziomy pozostałości neonikotynoidów klotianidyny i tiametoksamu do granicy oznaczalności analitycznej w celu ochrony pszczół i owadów zapylających.

⁽⁴⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1115 z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie udostępniania na rynku unijnym i wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów (Dz.U. L 150 z 9.6.2023, s. 206).

⁽⁴⁶⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 82).

łańcuchu wartości, zarówno dla rolników, jak i przedsiębiorstw handlowych, i wymagać szczególnej uwagi.

- **Rozwój krajowej produkcji surowców paszowych i dodatków paszowych**

Zmiany w źródłach białka i diecie zwierząt wymagają odpowiednich dodatków paszowych. Stosowanie aminokwasów w dietach paszowych jest obecnie najbardziej opłacalnym rozwiązaniem służącym zmniejszeniu dużej zależności UE od przywozu nasion soi, przy jednoczesnym ograniczeniu emisji azotu oraz wspieraniu zdrowia i dobrostanu zwierząt. Ograniczony dostęp do rynku w zakresie niezbędnych aminokwasów (zwłaszcza lizyny i metioniny) doprowadziłby do wzrostu przywozu nasion soi z państw spoza UE i wzrostu ilości azotu uwalnianego do środowiska. Podobnie uzupełnienie paszy wystarczającą ilością witamin jest warunkiem wstępnym zdrowia i dobrostanu zwierząt oraz optymalizacji wyników w każdym istniejącym systemie hodowli zwierząt. Niedobór jednej witaminy może wpłynąć na wyniki zootechniczne, a tym samym na konkurencyjność zwierząt gospodarskich w UE i potencjalnie osłabić autonomię żywnościową UE.

UE jest w znacznym stopniu zależna od państw trzecich, zwłaszcza z Azji Wschodniej, w przypadku prawie wszystkich witamin i aminokwasów, których potrzebuje do karmienia zwierząt.

Zależność UE od przywożonych witamin i aminokwasów stwarza zatem krytyczne ryzyko dla dostaw. Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi w celu wyeliminowania tych niedociągnięć **poprzez ochronę i wspieranie ich zdolności przemysłowych za pomocą narzędzi konkurencyjności i handlu**, a jednocześnie będzie pracować nad **zbadaniem potencjału repatriacji produkcji za pomocą następujących środków**:

- **Rozpoczęcie badania mającego na celu ocenę zakresu zależności UE oraz możliwości ich łagodzenia.**
- Zbadanie możliwości w ramach przyszłych EFK w kwestii zwiększenia skali projektów i zapewnienia zachęt dla podmiotów z UE do pełnego wykorzystania istniejących zdolności produkcyjnych w zakresie dodatków paszowych/witamin, zapewnienia ciągłości działania lub inwestowania w nowe zdolności.
- **Dalsze upraszczanie przepisów dotyczących dodatków paszowych**, aby umożliwić innowacje i dostępność na rynku w kontekście aktu zbiorczego w sprawie żywności i pasz.
- Poprawa **monitorowania podatności na zagrożenia oraz identyfikacja krytycznych zagrożeń** związanych z surowcami paszowymi / dodatkami paszowymi oraz opracowanie odpowiednich wariantów gotowości. W następstwie sprawozdania Niinistö ⁽⁴⁷⁾ Komisja przyjęła strategię na rzecz unii gotowości ⁽⁴⁸⁾, której celem jest m.in. wzmocnienie odporności niezbędnych funkcji społecznych, takich jak bezpieczeństwo żywnościowe.
- W tym kontekście **Komisja będzie nadal koncentrować się w szczególności na zależności od dodatków do żywności i dodatków paszowych w ramach europejskiego mechanizmu gotowości i reagowania na sytuacje kryzysowe związane z bezpieczeństwem żywnościowym** oraz rozważy różne narzędzia, takie jak narzędzia związane z **materiałami krytycznymi pod względem przejrzystości rynku, gromadzenie zapasów, wspólne zamówienia lub inne instrumenty**, w celu zwiększenia odporności na wstrząsy zewnętrzne oraz ustabilizowania zarówno dostępności, jak i przystępności cenowej.

⁽⁴⁷⁾ Specjalny doradca Niinistö, *[Sprawozdanie: Razem bezpieczniej – wzmocnienie gotowości cywilnej i wojskowej Europy](#)*, 30 października 2024 r.

⁽⁴⁸⁾ Komisja Europejska, *[Strategia na rzecz unii gotowości](#)*, JOIN(2025) 130 final.

4.5. Wzmocnienie łańcuchów wartości białka w UE poprzez zwiększenie atrakcyjności rynku i stymulowanie popytu oraz promowanie lokalnych rozwiązań

- Wspieranie zróżnicowanej diety
- Wykorzystanie różnych narzędzi na szczeblu krajowym i unijnym w celu stymulowania popytu
- Zapewnienie odpowiedzialności i współpracy w całym łańcuchu wartości

• **Wspieranie zróżnicowanej diety w celu wzmocnienia odporności systemu**

Unijny system rolno-spożywczy oferuje ludziom bogaty wybór bezpiecznej żywności wysokiej jakości. Istnieje możliwość stosowania różnych diet zgodnie z indywidualnymi potrzebami i preferencjami, które obejmują różne źródła białka roślinnego i produkty pochodzenia zwierzęcego wytwarzane w sposób zrównoważony. Zwiększenie dostępności i przystępności cenowej krajowego białka roślinnego zwiększyłoby wybór i dostępność dla konsumentów. Z kolei zróżnicowana i bardziej zrównoważona dieta pomogłaby stworzyć rentowne łańcuchy wartości dla roślinnych i zintegrowanych terytorialnie produktów pochodzenia zwierzęcego, poprawić wyniki w zakresie zdrowia publicznego oraz przyczynić się do osiągnięcia celów UE w zakresie klimatu i środowiska ⁽⁴⁹⁾.

Wybory konsumentów dotyczące żywności są kształtowane przez środowisko żywnościowe, w dużej mierze określane przez ceny i podmioty prywatne, ale pod wpływem polityki publicznej. Krajowe narzędzia polityki, takie jak opodatkowanie, edukacja, wytyczne żywieniowe oraz informacje na temat skutków zdrowotnych, klimatycznych, środowiskowych i społecznych, mogą wspierać zdrowszą i zróżnicowaną dietę. Dodatkowe dźwignie dla podmiotów publicznych i prywatnych obejmują ustalanie cen, dostępność, publiczne usługi gastronomiczne, informacje o składzie produktów oraz informacje dla konsumentów, w tym etykietowanie i reklamę, o czym mowa w planie „Bezpieczne serce” Komisji.

• **Mobilizacja różnych narzędzi unijnych i krajowych w celu stymulowania popytu**

Oprócz polityk krajowych ważną rolę odgrywa polityka UE. Zgodnie ze sprawozdaniem Komisji w sprawie norm handlowych dotyczących suszonych roślin strączkowych i nasion soi **wniosek dotyczący WPR po 2027 r. umożliwia wprowadzenie norm dotyczących roślin białkowych, aby lepiej informować konsumentów o pochodzeniu produktów.** Normy te mogą promować konsumpcję roślinną oraz wspierać unijne kampanie podkreślające korzyści dla zdrowia i zrównoważonego rozwoju wynikające z roślin strączkowych uprawianych na nasiona.

Komisja będzie zwiększać świadomość możliwości związanych z roślinami strączkowymi i roślinami strączkowymi uprawianymi na nasiona w swoim rocznym programie prac promocyjnych i włączy te produkty do zbliżającej się kampanii „Kupuj europejskie”.

Zamówienia publiczne na żywność mogą stymulować odporność i zrównoważony rozwój poprzez wspieranie nowych łańcuchów dostaw, zabezpieczanie popytu na zrównoważone produkty i kształtowanie wzorców konsumpcji. W Wizji dla rolnictwa i żywności zapowiedziano wniosek w sprawie wzmocnienia roli zamówień publicznych. Wspomniano w nim, że w zamówieniach publicznych należy stosować podejście oparte na „najlepszej wartości”, aby nagradzać wysiłki na rzecz jakości i zrównoważonego rozwoju. Lokalna produkcja produktów roślinnych, w szczególności roślin strączkowych uprawianych na nasiona, jest dobrze dostosowana do tych celów i oczekuje się, że podejście to przyniesie korzyści.

⁽⁴⁹⁾ Komisja Europejska: Wspólne Centrum Badawcze, [Zlikwidowanie luki białkowej w UE – czynniki, synergie i kompromisy](#), 2024.

Unijny program dla szkół⁽⁵⁰⁾ (który wspiera dystrybucję mleka, owoców i warzyw wśród milionów dzieci w wieku szkolnym) może dodatkowo wspierać zrównoważoną i odporną konsumpcję poprzez zwiększanie świadomości dzieci za pomocą środków edukacyjnych na temat korzyści płynących z roślin strączkowych uprawianych na nasiona i zaznajomienie ich ze smakiem tych roślin.

- **Dostosowanie cen i opodatkowania w celu odzwierciedlenia kosztów zrównoważonego rozwoju i odporności**

Ceny mają duży wpływ na wybory dokonywane przez konsumentów i mogą sprzyjać przechodzeniu na zróżnicowaną dietę. Obejmuje to inicjatywy dla sprzedawców detalicznych w zakresie ustalania cen na poziomie dostosowanym do rzeczywistych kosztów zrównoważonej i odpornej żywności, wspierane praktykami etykietowania. Poza ustalaniem cen sprzedawcy detaliczni i przemysł spożywczy odgrywają ważną rolę poprzez oferowanie możliwości zróżnicowanej diety i promowanie bardziej zrównoważonych opcji.

Opracowując odpowiednią politykę podatkową, państwa członkowskie mogą przyczynić się do przejścia na odporny system żywnościowy.

Chociaż przejście na większą ilość roślin białkowych w żywności i paszy nie kwalifikuje się bezpośrednio do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju na podstawie art. 210a rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych, rolnicy i inne zainteresowane strony w łańcuchu mogliby rozważyć włączenie do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju inicjatyw służących osiągnięciu kwalifikowalnych celów w zakresie zrównoważonego rozwoju, takich jak ograniczenie strat i zużycia azotu, poprawa różnorodności biologicznej oraz innych powiązanych celów.

4.6. Działanie w obiegu zamkniętym jako uzasadnienie biznesowe

- **Biopaliwa**

Krajowa produkcja roślin o wysokiej zawartości białka nie tylko zmniejsza zależność od przywozu białka, ale również przyczynia się do powstawania cennych współproduktów, które mogą być wykorzystywane jako żywność i pasza, a także do produkcji biopaliw, przyczyniając się do odporności UE zarówno w sektorze żywności i paszy, jak i w sektorze energetycznym. **W ramach przeglądu ram dotyczących energii ze źródeł odnawialnych po 2030 r. Komisja oceni, w jaki sposób można zwiększyć produkcję rodzimych zrównoważonych biopaliw, roślin białkowych i surowców**, aby wspierać strategiczną autonomię i odporność Unii, odzwierciedlając te cele w ogólnych ramach polityki.

- **Wprowadzanie biogospodarki**

Uwzględnienie perspektywy biogospodarki ma kluczowe znaczenie dla zrównoważonego wykorzystania zasobów i uwolnienia pełnego potencjału źródeł białka w UE w oparciu o zasadę efektywnego wykorzystania biomasy do zastosowań o wysokiej wartości, zgodnie z celami strategii dotyczącej biogospodarki. Aby określić obszary, w których można by poprawić wykorzystanie zasobów, strategia dotycząca biogospodarki promuje lepsze monitorowanie przepływów biomasy w celu zwiększenia przejrzystości we wszystkich sektorach wykorzystujących biomasę jako żywność, paszę, nawóz, energię oraz w innych zastosowaniach przemysłowych. Inicjatywy takie jak Wspólne Przedsięwzięcie na rzecz Biotechnologicznej Europy Opartej na Obiegu Zamkniętym i jego grupa robocza ds. producentów surowców również odgrywają kluczową rolę w rozwoju biogospodarki.

⁽⁵⁰⁾ Art. 22–25 i załącznik V do rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych.

Komisja będzie dążyć do **opracowania bilansów biomasy** w celu uzupełnienia luk w danych dotyczących dostępności współproduktów oraz zapewni państwom członkowskim wsparcie w sporządzaniu zharmonizowanych bilansów białka paszowego i białka spożywczego.

5. Wnioski

Silne uzależnienie unijnego systemu białka od przywożonej paszy o wysokiej zawartości białka wynika z szeregu wzajemnie powiązanych wyzwań, takich jak słabo rozwinięte łańcuchy wartości roślin białkowych, przywóz witamin i aminokwasów, niewystarczająca konkurencyjność, ograniczona dostępność gruntów, presja na środowisko, zależność niektórych systemów produkcji zwierzęcej od paszy przywożonej, wzorce konsumpcji i bariery utrudniające wprowadzanie białek alternatywnych.

Aby sprostać tym wyzwaniom, w ramach przedstawionej ścieżki połączono skoordynowane działania o charakterze systemowym obejmujące podaż i popyt w obszarze paszy i żywności. Ścieżka ta wzmacnia produkcję UE przez zachęcanie do uprawy roślin białkowych za pomocą narzędzi WPR oraz rozwój odpornych łańcuchów wartości wspieranych przez infrastrukturę przetwórczą, szersze stosowanie umów i ukierunkowane inwestycje. Jednocześnie wspiera dywersyfikację przywozu oraz wydajniejsze i lokalne systemy produkcji zwierzęcej, w tym ekstensyfikację opartą na użytkach zielonych, a także zoptymalizowane strategie żywieniowe oparte na paszach pochodzących ze źródeł lokalnych, wspierane przez infrastrukturę, zachęty rynkowe oraz krajową produkcję surowców paszowych.

Jednocześnie ścieżka ta pobudza popyt dzięki bardziej zróżnicowanej diecie, lepszemu środowisku żywnościowemu, zamówieniom publicznym, środkom w zakresie etykietowania i zwiększania świadomości, jak również przyspiesza badania naukowe i innowacje w zakresie upraw, białek alternatywnych i biogospodarki oraz rozwiązań opartych na obiegu zamkniętym. Działania te opierają się na ściślejszej koordynacji polityki, dostosowaniu do celów środowiskowych oraz wzmocnionym monitorowaniu i dialogu, co zapewnia przekształcenie całego systemu w bardziej odporny, zrównoważony i konkurencyjny unijny system białka.

Dzięki przedsiębiorczości i zdolności do adaptacji młodzi rolnicy, którzy często przodują w przyjmowaniu nowych technologii, zrównoważonych praktyk i zróżnicowanych modeli biznesowych, mają do odegrania kluczową rolę w wykorzystaniu możliwości związanych z przejściem na zrównoważony i odporny system podaży i popytu w obszarze białka.

Dzięki sprzyjającemu otoczeniu politycznemu i ukierunkowanym innowacjom UE może przyspieszyć wdrażanie zrównoważonych praktyk i poczynić postępy w osiągnięciu **wskazanych poziomów referencyjnych do 2035 r.** celem zapewnienia, aby udział białka z nasion oleistych i roślin białkowych pochodzących z UE i wykorzystywanych jako pasza w UE, który w 2025 r. wyniósł 25,8 %, osiągnął 35 % w 2035 r.

ZAŁĄCZNIK: Najważniejsze działania

1. Rozwój łańcuchów wartości roślin białkowych w Europie i wzmocnienie pozycji rolników

Identyfikator	Działania
1.1	Monitorowanie stosowania pasz lokalnych.
1.2	Ustanowienie ogólnounijnego poziomu referencyjnego w celu monitorowania ogólnej autonomii strategicznej UE w zakresie białka.
1.3	Wdrożenie norm handlowych dotyczących roślin białkowych w zakresie wskazywania miejsca pochodzenia.
1.4	Poprawa wykorzystania kryteriów zrównoważonego rozwoju w zamówieniach publicznych na żywność, usługi gastronomiczne i automaty sprzedające.

2. Poglębianie wiedzy na temat samowystarczalności UE w zakresie białka

Identyfikator	Działania
2.1	Nawiązanie dialogu UE z państwami członkowskimi na temat białka w odniesieniu do wdrażania planu UE w zakresie białka.
2.2	Rozpoczęcie badania mającego na celu ocenę zakresu zależności UE i możliwości ich łagodzenia.
2.3	Wydanie wytycznych dotyczących zharmonizowanych krajowych bilansów białka paszowego i spożywczego.

3. Zachęcanie do tworzenia unijnego łańcucha wartości białka

Identyfikator	Działania
3.1	Zbadanie możliwości inwestowania w obiekty magazynowe i przetwórcze w celu stworzenia odpornych łańcuchów wartości pasz w oparciu o lokalnie produkowane materiały paszowe o wysokiej zawartości białka w ramach planów partnerstwa krajowego i regionalnego oraz EFK.
3.2	Ułatwianie opracowywania dobrowolnych etykiet lub określeń zastrzeżonych stosowanych fakultatywnie, które poświadczają, że produkty pochodzenia zwierzęcego są wytwarzane wyłącznie z wykorzystaniem paszy unijnej, krajowej, regionalnej lub lokalnej, we współpracy z kluczowymi zainteresowanymi stronami w łańcuchu dostaw.
3.3	Zwiększanie świadomości w zakresie możliwości finansowania unijnych kampanii promocyjnych podkreślających korzyści dla zdrowia i zrównoważonego rozwoju wynikające z roślin strączkowych uprawianych na nasiona.
3.4	Zwiększanie świadomości w zakresie roślin strączkowych uprawianych na nasiona w placówkach oświatowych za pośrednictwem programu dla szkół, aby zaznajomić dzieci z ich smakiem i wyglądem oraz z płynącymi z nich korzyściami żywieniowymi.
3.5	Państwa członkowskie powinny rozważyć rozwijanie polityki podatkowej, która zwiększy dostęp konsumentów do przystępnej cenowo żywności produkowanej w odpornych systemach żywnościowych.

4. Zwiększenie konkurencyjności roślin białkowych i białek alternatywnych w UE

Identyfikator	Działania
4.1	Opracowanie metodyki certyfikacji rolnictwa i systemu rolno-leśnego na glebach mineralnych, w tym praktyk ograniczających bezpośrednie i pośrednie emisje N ₂ O

	z zarządzanych gleb rolnych poprzez stosowanie roślin białkowych, w kontekście rozporządzenia w sprawie pochłaniania dwutlenku węgla i technik węglochłonnych.
4.2	Strategiczne podejście do badań naukowych i innowacji w dziedzinie rolnictwa, lasów, obszarów wiejskich i systemów żywnościowych. Finansowanie badań naukowych i innowacji w celu wspierania konkurencyjności, zrównoważonego rozwoju i odporności roślin białkowych i białek alternatywnych.
4.3	Wymiana wiedzy i najlepszych praktyk w zakresie lokalnej autonomii paszowej oraz produkcji, przetwarzania i lepszego wykorzystania roślin białkowych za pośrednictwem unijnej sieci WPR.

5. Wykorzystanie partnerstwa w sąsiedztwie europejskim

Identyfikator	Działania
5.1	Zacieśnienie współpracy z Ukrainą jako krajem kandydującym do członkostwa w UE w celu dywersyfikacji dostaw roślin białkowych przy jednoczesnym dostosowaniu norm produkcji, w tym strategii Global Gateway.